

NEMZETKÖZI SZEMLE

(Az Országos Pedagógiai Könyvtár anyaga alapján)*

Drews, U.—Lompscher, F.—Thiem, W.: A TANÍTÁSI FOLYAMAT ÉSSZERŰ TERVEZÉSE. *Pädagogik*, 1967. No. 10. 892—904. Kétéves történelemoktatási kísérlet (5. osztály) tapasztalataira támaszkodva fejtik ki a szerzők az *ésszerűen megtervezett oktatási folyamat ismérveit*, amelyek magukban foglalják a korszerűen felépített tanítási órával szemben támasztott követelményeket (a tanítási óra fogalma, helye az oktatási folyamatban, feladatai és célkitűzései a sokoldalú személyiség kialakításában). Számos hasznos tanácsot adnak a pedagógusoknak a didaktikailag és módszertanilag helyesen tagolt tanítási óra felépítéséhez (az objektív követelmények konkrét feltételei, a tanulók tapasztalatainak felhasználása, a tanulók egymáshoz való viszonya, az osztály légköre, az iskola anyagi feltételei és helyi adottságai) és a tanterv hatékony végrehajtásához (a tananyagegység tematikus megtervezése, ésszerű időbeosztás, a kijelölt célkitűzés tudatosítása a tanulóknban, felkészülés az egyes tanítási órákra).

Beswick, N. W.: TANSZERKÖZPONTOK A KORSZERŰ AMERIKAI ISKOLAI KÖNYVTÁRAK. *The School Librarian*, 1967. No. 2. 133—141. *A legmodernebb iskolai könyvtárak* nemcsak könyveket, hanem *korszerű oktatási eszközöket* (hangszalag, film, diapozitívek) is *kölcsönöznek* mind a tanulóknak, mind a pedagógusoknak. E funkcióknak megfelelő helyiségekkel (Instructional Materials Center) rendelkeznek, amelyekben a tanulók maguk választhatják ki és kezelhetik a szükséges segédeszközöket. Az angol szerző több ilyen meglátogatott kísérleti könyvtár felszerelését és működését mutatja be.

Bradfield, D. L.: „ALGEBRAI SZÁMTAN” AZ ELEMI ISKOLÁBAN. *The Arithmetic Teacher*, 1965. No. 3. 183—186 p. A fordítás száma: D 18 810. Az *elemi iskolában tanítható algebrai fogalmak*: 1. egy szám számjeggyel is, betűvel is kifejezhető. 2. egy szám különböző többtagú alakban is kifejezhető; 3. az egyenlőség azonosági kapcsolatot; 4. a binér műveletben két szám eredményez egy harmadikat; 5. a binér összeadásában és kivonásában a számok bármilyen polinomális alakban kifejezhetőek; 6. ugyanez érvényes a szorzásra és osztásra is; 7. a különböző polinomális formákkal minden számtani művelet felírható matematikai állítás formájában. Ezeknek a fogalmaknak az elsajátítása megszünteti a számtan és az algebra közötti szakadékot és előkészíti a tanulókat a modern matematika komplex fogalmaira.

Clark J. R.: AZ ELEMI ISKOLAI MATEMATIKA TANTERVEK TÁVLATAI. *The Arithmetic Teacher*, 1965. No. 8. 604—611. p. A fordítás száma: D 18 818. A század elején Amerikában az *elemi iskolai matematika tantervek* ugyan nagy anyagot öleltek fel (törtek és tizedes törtek, prímszámok, törzstényezőre bontás, pozitív és negatív számok, binomiális tétel stb.), de nem tárgyalták a műveletek tulajdonságait, a különböző (nemtíz alapú) számrendszereket, a számegyenest. A tankötelezettség 14 évig, majd 16 évig való kiterjesztésével az elemi iskolai matematikai tananyagot a „mindennapi élet” szükségleteire korlátozták. Az első szputnyik fellövése után került előtérbe a matematikatanítás reformja. Különböző alapítványok pénzéből szá-

* A fordításokat a budapesti pedagógusok személyesen, a vidékiek pedig könyvtári kölcsönzés formájában igényelhetik az Országos Pedagógiai Könyvtártól. (Budapest V., Honvéd u. 19.)

mos modern matematikai elvre épülő tantervet próbáltak ki. A matematikusok és a pedagógusok együttműködésével kidolgozott új tantervek a számtan elméletét helyezik a központba és a rutinos ismeretalkalmazás (szorzótábla, képletek stb.) helyett az összefüggések felismerését követelik meg.

Subin, N.: A FELÜGYELŐ ÉS AZ ISKOLAVEZETÉS. Narodnoe Obrazovanie, 1968. No 1. 30–32. p. A fordítás száma: D 18 924. Az iskolafelügyelő az óralátogatások elemzésében is *elsősorban az igazgató munkáját értékeli.* Nem tarthat ugyanis minden egyes tanárral rendszeres kapcsolatot, s a nevelőtestületek munkájának színvonala úgyis attól függ, hogyan irányítja a testületet az igazgató: ésszerűen szervezi-e meg a tanárok munkáját, rendszeresen és hatékonyan ellenőrzi-e tevékenységüket, gondoskodik-e arról, hogy a szakmai munkaközösségek ne csak formálisan működjenek. Két konkrét példa összevetésével mutatja be a cikkíró, mennyit tehet az igazgató azért, hogy iskolája bőven el legyen látva technikai segédeszközökkel s azokat valóban használják is a tanárok, és mennyire jellemző ez az iskola egész munkájára. Hangsúlyozza, hogy a felügyelő nemcsak ellenőr, hanem tanácsadó is.

Dockhorn, M.—Lompscher, J.: A TANULÁSBAN LEMARADT ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK TÁMOGATÁSA. Pädagogik, 1967. No 12. 1085–1093. Beszámoló egy berlini általános iskola *lemaradt 1. osztályos tanulóival végzett oktatáslélektani kísérlet* tapasztalatairól. A legfontosabb követelmény, hogy a pedagógus alaposan ismerje az egyes tanulók egyéni sajátosságait. Az egyik gyermeknek sikerélményekre van szüksége, a másiknak rendszeres irányításra és ellenőrzésre, a harmadiknak bizalomra, a negyediknek bizonyos hiányzó alapismeretek és készségek pótlására. Minél előbb ismerjük fel a lemaradás okait, annál hamarabb pótolhatók a hiányok és annál hamarabb áll helyre a gyermek lelki egyensúlya. Itt is fontosabb a megelőzés, mint a gyógyítás! Az eredményes tanulás alapvető feltétele, hogy megtanítsuk a tanulót önállóan tanulni. Gyengébb tanulónál jó módszernek bizonyult az oktatás és az iskolán kívüli tevékenység összehangolása, ami elsősorban az egész napos osztályokban valósítható meg. Különösen érdekesek a tanulmányban ismertetett, tanulásra ösztönző didaktikai játékok. Tapasztalataikkal bizonyítják a szerzők, hogy elébe lehet vágni a nehézségeknek, ha a tanító már a beiskolázás előtt megismerkedik a gyermekkel. Az elmaradó, majd osztályt ismétlő tanulókat a pedagógus úgy segítheti eredményesen, ha rendszeresen és behatóan foglalkozik lélektani és pedagógiai-módszertani tanulmányokkal és ha gondoskodás történik a jó tapasztalatok propagálásáról.

Butscher, H.: A PEDAGÓGUS BESZÉDMODORA ÉS AZ OKTATÁS HATÉKONYSÁGA. Pädagogik, 1967. No 12. 1103–1112. Széles körű két éves vizsgálat alapján fejt ki a szerző a *pedagógus beszédmodora és a tanár-tanuló viszony összefüggését az oktatás hatékonyságával.* A vizsgálat alapelvei: a hangnem szerepe és funkciója a pedagógus-tanuló viszonyban, illetve a közeledési és távolodási tendenciában; a beszédmodor, tekintély, fegyelem és teljesítmény kölcsönhatása. A 226 pedagógusra, 182 tanulóra és 233 tanítási órára kiterjedő vizsgálat módszereinek és eredményeinek ismertetését követő gyakorlati következtetések: 1. intenzívebb elméleti felkészültséggel felszámolható az alapjában hamis és elavult elképzelés a pedagógus tekintélyéről; 2. a helyes beszédmodor megtanítható és elsajátítható, ha ez a képzésben és továbbképzésben jelentőséget megillető helyet kap; 3. a felügyelők ebből a szempontból is segítséget nyújthatnak a pedagógusoknak, de nem sémaszerűen, hanem a konkrét helyzetből kiindulva; 4. magatartásában, beszédmodorában kerülje a pedagógus a külsőségeket, az álbaráti és álszívélyes hangot. A pedagógus hatása nemcsak a tanítási órán észlelhető és vizsgálendő, hanem az iskolán kívüli érintkezésben is; az iskolán kívüli őszinte, bizalomteli pedagógus-tanuló viszony kedvezően hat vissza a tanítási órára.

Imbert, A.: AZ AUDIOVIZUÁLIS ESZKÖZOK PEDAGÓGIAI HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA. Société Alfred Binet, 1967. No 4. 223—238. p. *Az audiovizuális eszközök pedagógiai hatékonyságának összehasonlító vizsgálata az elemi iskola befejező osztályában (10—11. életév).* A tanulókat három csoportba osztották: az első csoport a tanár magyarázatát hallgatta, a második tv adást nézett, a harmadikban a tv adást kiegészítette a tanár magyarázata. Az ellenőrző feladatokból nyilvánvalóvá vált, hogy a legjobb eredményt az a csoport érte el, ahol a tv adást tanári magyarázat kísérte. A magyarázat magát az ismeretanyagot tartalmazta, de az élményt a tv adta.

Sacher, W.: SZORGALOM ÉS MAGATARTÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI. Schule und Psychologie, 1968. No 1. 19—26. p. *A szorgalom és a magatartás, a bizonyítványok e két jellemző jegyének „strukturális” összefüggéseit tanulmányozza a szerző.* Megvizsgált e célból valamennyi „hibát”, amely az 1966—67. tanév első felében az 5—6. osztályban előfordult. Az értékelés folyamán nem igazolódott be, hogy a 43 megvizsgált gyermek közül a lányok lennének szorgalmasabbak, viszont az engedelmes, jó magaviselet vitán felül inkább őket jellemezte. Általában bizonyos kölcsönhatás áll fenn a szorgalom és a magaviselet között: a szorgalmas gyermekek általánosságban jó magaviseletűek. Mindkét terület hibái egyfajta „általános rendezetlenségre” vezethetők vissza, ami független a tanulók nemétől.

Zöschbauer, F.: A FILM ÉS A TV A KORSZERŰ OKTATÁSBAN. Jugend, Film, Fernsehen, 1967. No 4. 196—200 p. *A film és tv világában felnövő gyermekek különböznek a megelőző generációtól.* A specifikus film- és tv-nyelv megváltoztatja a gyermek megfigyelőképességét. Sok benyomást egyszerre és gyorsan kell felfognia. A szimultán percepció következtében intenzívebbé válik gondolkodásmódja. Kialakul a képlogika. A közös tv nézés megszünteti a gyermek zárt világát, belép a felnőttek világába, megérti a filmbeszédet, gyakran jobban, mint a felnőttek. Nincs már szükség külön gyermekfilmekre. A gyermek ismeretei bővülnek. Régen az iskola a tudatlanság ellen harcolt, ma a túlságosan sok rendszerezetlen ismerettel kell megküzdenie. Az iskolának egyik feladata, hogy segítse a gyermeket a tömegkommunikációs eszközök által nyújtott ismerethalmaz rendszerezésében.

Salade, D.: AZ OSZTÁLYFŐNÖK HELYE A NEVELŐMUNKA RENDSZERÉBEN. Tanügyi Újság, 1968. No 8. 1., 4. p. *Az osztályfőnök feladatait tárgyaló monográfia kidolgozását javasolja a szerző.* Egy ilyen kiadvány összefoglalhatná az e téren felhalmozott tapasztalatokat és a pszichológiai és pedagógiai kutatások eredményeit. Az osztályfőnököt mentesíteni kell a nevelőtevékenységet akadályozó adminisztrációs feladatok tömegétől és felül kell vizsgálni az osztályfőnöki pótdíjakat. Hasznos lenne „kis módszertanok” formájában kidolgozni az osztályfőnöki munka legfontosabb problémáit (az osztályfőnöki óra helye, szerepe, tematikája, módszerei stb.; az osztályfőnök szerepe a tanulók értelmi, ideológiai, politikai, erkölcsi és esztétikai nevelésében). Az osztály „nevelő”-jének lenni annyit jelent, mint megszervezni a tanulóközösség kialakulásának bonyolult folyamatát, a nevelőhatások rendszerét, biztosítani a közösség életének és tagjainak állandó fejlődését, ösztönözni a tanulók munkáját, kialakítani szellemi és erkölcsi arculatukat stb. E feladatok megkövetelik, hogy az osztályfőnök koordinálja az osztályát érintő nevelőhatásokat.

Buxton, J.: REND ÉS STRUKTÚRA AZ ELEMISKOLÁBAN. Mathematics Teaching, 1965. No 35. 27—28. p. A fordítás száma: D 18 964. A matematika az értelem logikai folyamatainak és társadalmi visszatükröződésének leírása. A matematikai gondolkodás a *rend és struktúra* keresése a környező világban. Erre kell a gyermekeket megtanítani. Példákat említ a mindennapi életben található halmazokra (család, katonaság).

MIKLÓSVÁRI SÁNDOR